

Mike Ádám¹

Az 1952-es zeneoktatási reform²

A 20. század talán legfontosabb zeneoktatást szabályozó dokumentumát 1952. szeptember 12-én tették közzé. A Népművelési Miniszter 11-2-35/1952. NP. M számú utasítása, amely a zeneoktatás reformjáról szóló 68/1952. (VIII.17.) M. T. számú rendeletre épült, alapvető változásokat hozott a magyar zeneoktatásban. Jelen tanulmány célja, hogy feltárja az 1952-es zeneoktatási reform intézkedéseit, valamint elemezze azoknak a magyar zeneoktatás szerkezetére, tartalmára gyakorolt, máig érvényesülő hatásait. A tanulmány a kutatói érdeklődés fókuszából adódóan elsősorban a középfokú oktatás vizsgálatára irányul.

1. A reform közvetlen előzményei

A magyar oktatás megreformálásának gondolata a 20. század elejétől jelen volt, azonban az érdemi intézkedésekre az 1940-es évek második feléig kellett várni. A strukturális, szerkezeti, illetve tartalmi átalakítás csak 1945 augusztusában kezdődött. Alapgondolat volt egy társadalmi és iskoláztatási szempontból is egyenlő esélyeket nyújtó iskolarendszer kialakítása, az intézmények állami fennhatóság alá vétele, vagyis államosítása, az egyes iskolatípusok képzési idejének szabályozása, jól átlátható tanfelügyelet létrehozása, továbbá a tantervek újragondolása. Az általános iskola – a népiskola és a gimnázium első négy osztályának egybeolvasztásával – nyolc évfolyamos lett, ehhez igazítva a 14 éves korig tartó tankötelezettséget. A középiskolai képzés négy osztályossá vált. Az átalakított, államosított oktatási rendszer a modernizáció és az esélyegyenlőség jelképévé vált a szocializmus hajnalán.

Az államosítás természetesen érintette a zeneművészeti képzést is. A 19. század közepétől fennálló zenedék szerkezeti és működési struktúrája ebben az időben esik át az első jelentősebb változáson. A Művészeti Osztály 1945. augusztus 11-én kelt javaslatában

¹ Zeneelmélet-tanár, karnagy. A Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának és a Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézetének oktatója.

² A tanulmány rövidített formában az alábbi kötetben került publikálásra: Herczeg Judit és Fintor Gábor (Szerk.) (2025): *Alfától az IKT-ig*. CHERD, Oktatáskutatók Könyvtára 27., Debrecen.

olvashatunk a pesti és a vidéki zenedék konzervatóriumi rangra emeléséről, valamint azok államosításáról. A javaslat kiemeli a kolozsvári és az újvidéki konzervatóriumok hazai zeneéletből történő kényszerű kikapcsolását, s hangsúlyozza a Magyarországhoz tartozó vidéki nagyvárosok zenei nevelésre, zeneművészetre, művelődésre gyakorolt hatását. Ennek értelmében a magyar középfokú zenei oktatás már ebben az időszakban is decentralizálttá vált. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1947. január 14-én kelt levelében lefekteti az állami zenekonzervatóriumok általános céljait, képzési struktúráját és képzési szintjeit. Ezen rendeletről olvasható ki, hogy a zenedei rendszerrel megegyezően, alapfokú, középfokú és felsőfokú képzés is folyik az iskolában, csak az eddigiektől (alsófok, középfok, kiművelési osztály) eltérően zeneiskolai, konzervatóriumi és akadémiai tagozatnak nevezik.

Minisztériumi körlevél kelt 1950. február 15-én, amelyben a konzervatóriumi óraszámok és kötelező tárgyak olvashatóak. Kitér a diákok és tanárok óraterhelésére is. A körlevél szerint a diákok számára hangszeres órából a konzervatóriumi osztályokban fél óra (30 perc) osztható be, az akadémiai osztályoknál egy óra az időkeret. A konzervatóriumi tanárok óraterhelése heti 20 óra, míg a zeneiskolai szinten tanítóké 22 óra. Ez jelentős csökkentésnek számított; például a Nemzeti Zenede 1915/16-os tanévében 24 óra volt a tanárok kötelező óraszám, de túlórával a 30 órát is elérhette. Konzervatóriumi szinten a következők szerint szabályozták a tanrendet: hetente 2x30 perc hangszeróra vagy hangképzés, 1-1 óra szolfézs és kamarazene, valamint 1 óra zenetan. Akadémiai osztályban heti két óra hangszer, az elméleti tárgyak óraszámai pedig a Zeneművészeti Főiskola tanterve szerint alakultak.

Az 1952-es reform közvetlen előzménye az 1952. augusztus 17-én kelt rendelet volt, amelyet a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa bocsátott ki, aláírója Rákosi Mátyás volt. Bevezetésében a jelenlegi rendszer megreformálásának indokaként a kultúrforradalmat említi, s kiemeli, hogy a zeneművészeknek és a zenepedagógusoknak eme szellem követelményeinek megfelelő képzésben kell részt venni. A zeneoktatás jövőbeni hármastagolásának terve már ekkor is olvasható, azonban a középszint még konzervatórium név alatt jelenik meg. Egy szintén augusztusban kelt minisztériumi utasítás szerint a vidéki öt iskola közismereti képzését már működő helyi gimnáziumoknak kell ellátni. Debrecenben a Csokonai Mihály Gimnázium, Győrben a Révai Gimnázium, Miskolcon a Közgazdasági Leánygimnázium, Pécsen a Leőwey Klára Gimnázium, Szegeden pedig a Tömörkény Gimnázium kapott utasítást a konzervatóriumi hallgatók közismereti képzésének ellátására az 1952/53. tanévtől kezdődően. A zenei gimnáziumnak nevezett intézményben csak konzervatóriumi növendékek tanulhatnak délutáni tagozaton. Heti 25 órát állítottak be, ami – a szombati tanítási napot is figyelembe véve – ötször

napi 4, egyszer napi 5 órát jelentett. Az iskola sajátosságainak figyelembevételével az osztálylétszámokat 15-20 fő között állapították meg. Az augusztus 17-én és a szeptember 12-én közreadott rendelkezések értelmében az alábbi zenei gimnáziumi osztályok jöttek létre a növendékek és a tanárok létszáma, valamint a rendelkezésre álló osztálytermek figyelembevételével: Debrecen – 2 első, 1 második, 1 harmadik, Győr és Miskolc – 1 első, 1 második, 1 harmadik, Pécs és Szeged – 1 első, 1 második.

A konzervatóriumi rendszer fennállása csak rövid időszakra korlátozódott. Az 1952-es zeneoktatási reform alapjaiban változtatta meg a magyarországi zeneoktatást, rendelkezéseinek többsége meghatározza a mai kor zenei képzéseit is. A reform közreadását megelőző időszakban zenepedagógusokból álló csoport vizsgálta a korszakban követendő példának tekintett Szovjetunió zeneoktatási rendszerét, amelynek hazánkban is jól használható elemeit adaptálták, beépítették a reform intézkedései közé. A reform elsődleges célja, hogy a zeneoktatást hozzáigazítsák a közoktatás struktúrájához (alsó-, közép-, felsőfok). További célként a zeneiskolai és az általános iskolai képzések szorosabb együttműködését tűzte ki, valamint azt, hogy a zeneiskolák a városok kulturális-zenei központjává váljanak. A reformnak köszönhető az egyes hangszerek tanulmányi idejének meghatározása, ezenfelül a zeneiskolai továbbképző tagozatok engedélyezése is. Ez utóbbi azért vált szükségszerűvé, mert a zeneművészeti szakiskolák nem tudták vállalni a növekvő létszámú diákok képzését.

A reform hatására új középfokú iskolatípus jelent meg Magyarországon. Az 1840-es évektől Zenede néven működő zeneoktatási intézmények szervezeti felépítése jelentős változáson esett át, s egy új, európai szinten is egyedülálló közoktatási intézménytípus jött létre Budapesten, Debrecenben, Győrben, Szegeden, Miskolcon és Pécsen. A zeneművészeti szakiskolákban a tanulóknak lehetőségük nyílt egy intézmény keretein belül elsajátítani az általános, közismereti tárgyak mellett a zenei elméleti ismereteket és készségeket, valamint a hangszeres játék és az éneklés művészetét is. Közismereti tanulmányaik végén a diákok érettségi vizsgát tesznek.

Az oktatás színvonalának növekedésével a zeneiskolák a városok zenei központjává váltak. Az intézményben tanító tanárok egyben a zenei élet kiemelkedő alakjai is voltak, az ő vezetésükkel sok helyen alakult zenekar ebben az időben, amelynek utánpótlását a zeneiskola biztosította. A reformok következtében nemcsak a zeneiskolák és tanulók, tanáraik létszáma növekedett, de a hangszerválasztás terén is nagyfokú bővülés mutatkozott. Politikai ösztönzésre a hangszertanulás a munkás-, parasztrétegek gyermekei számára is elérhetővé vált. A

zeneiskoláknak mindazonáltal nagyon szűk költségvetésből kellett gazdálkodniuk, így a tanítás gyakran igen rossz körülmények között zajlott.

A reform következtében átalakult a zeneoktatás szakfelügyelete is. A zeneiskolákat a zeneművészeti szakiskolák fönnség alá sorolták, s azok igazgatóinak munkaköri kötelessége lett évente legalább két alkalommal szemlét tartani. Az oktatás minőségének ellenőrzése mellett feladat volt a hiányosságok felmérése, az újító elképzelések támogatása, véleményezése is. A szerkezeti átalakítás új tantervet is megkívánt. Ez a dokumentum már a szakiskolai struktúra működését hivatott szabályozni. 1952-ben az idő rövidségének köszönhetően egy igen felszínes – az elsajátítandó ismeretanyag részletezését mellőző – tantervet bocsátottak közre. Egységes álláspont csak abban volt, hogy az egyes hangszereken, melyik évfolyamon milyen szintre kell eljutni, de a tanárra volt bízva, hogy a növendék alkatának, egyéniségének megfelelően válassza meg az elsajátítandó anyagot. Szolfézsból a különböző évfolyamokra kiadott Agócsy László-féle szolfézs példatárak voltak az irányadók, zeneelméletből Kesztyer Lőrinc összhangzattan könyvének a megadott fejezeteit kellett elsajátítani.

A következő fejezetek során a reform egyes paragrafusai (dőlt betűvel, szó szerint idézve) és azok értelmező magyarázatai olvashatóak. A fejezetek célja a reform intézkedései hatásának, valamint annak nyomán a zeneoktatásban bekövetkezett változások bemutatása. További cél – a releváns paragrafusok esetében – a mai állapottal, rendszerrel történő összevetést is. Ennek nyomán kirajzolódhatnak napjaink zeneoktatási rendszerének főbb jellemvonásai is. A reform teljes szövege a *Népművelési Közlöny* 2. évfolyam, 17. szám 3-4. oldalán, illetve Berlász Melinda, Albert Gábor és Tallián Tibor: *Iratok a magyar zeneoktatás történetéhez 1945-1956* című kötetének 170-175. oldalán olvasható.

2. A reform rendelkezései és hatása

2.1. Általános rendelkezések

1. §. A zeneoktatás alsófokon a zeneiskolákban, középfokon a zeneművészeti szakiskolákban, felsőfokon a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán (a továbbiakban: Főiskola) folyik.

Az alsófokú zeneoktatás ellátására 1952/53-es tanévtől állami zeneiskolákat létesítettek, vagyis ettől az időponttól értjük a zeneiskola alatt az alsófokú képzést. Mindaddig a magyar zeneoktatásban a zeneiskola, vagy zenede összefoglaló intézménynév és nem utal a képzés szintjére. 1952. szeptember 15-én az addigi állami zenekonzervatóriumokban, mint zeneművészeti szakiskolákban nyitották meg a tanévet.

2.2. A zeneiskolai szintet érintő rendelkezések

2. §. A zeneiskola feladata az, hogy széles tömegek számára biztosítsa az alapvető zenei ismeretek megszerzését, egyben előkészítse a zenei pályára készülő növendékeket a középfokú tanulmányokra.

A zeneiskolai képzés célja műkedvelő muzikusok, zenebarátok nevelése. A képzés független a majdani foglalkozástól, csupán gyermekek és fiatalok nevelése a zene szeretetére. Feladata azonban ezen túlmenően a tehetséges gyermekek pályaaorientációja, felkészítése a középfokú zeneművészeti tanulmányokra.

3. §. (1) A zeneiskolákban a növendékek oktatása a következő tanszakokon történik: zongora, hegedű, gordonka, gordon, ének, fúvós hangszerek (fuvola, oboa, klarinét, fagott, trombita, kürt, harsona, tuba). (2) Az (1) bekezdésben fel nem sorolt tanszakok csak a Népművelési Minisztérium külön engedélye alapján működhetnek.

Ellentmondás van a rendeletben abból a szempontból, hogy a reform nem tér ki az ütőhangszer tanszak alapvető lehetőségére, ugyanakkor – ahogy azt majd látni fogjuk – a 4. §. szabályozza annak képzési idejét. Megjegyzendő, hogy a rendelet zenei elméleti tárgyak oktatására sem tér ki zeneiskolai szinten, pedig a 19. század végétől lehetőség volt ezeket tanulni a zenedékben (alaktan, összhangzattan, zeneszerzés, zeneirodalom), valamint a zeneszerzést és az egyházzene is lehetett főszakként tanulni valamennyi szinten.

Napjainkra a képzési paletta számottevően bővült. A klasszikus zene szakirány mellett népzene, jazz zene és elektroakusztikus hangszerek tanulására is lehetőség nyílik. A klasszikus terület gitár, furulya, szaxofon, hárfa, csembaló, lant, harmonika, cimbalom hangszerek, valamint elméleti és kamarazenei tárgyak oktatására és tanulására is lehetőséget kínál.

4. §. (1) A zeneiskolában a szakképzés időtartama: a zongora és hegedű tanszakon 7 év, a gordonka tanszakon 5 év, a gordon és ének tanszakon 4 év, a fúvós tanszakon 1 év, ütőhangszer

tanszakon 4 év. (2) Az alsófokú zeneoktatás megjelölésére használt előképző és szolfézs-osztály elnevezések megszűnnek: helyükbe egységesen – az évfolyam megjelölésével – a zeneiskolai osztály elnevezés lép. (3) A zeneiskolai tanszakokon az (1) bekezdésben meghatározott időtartamon belül történik a hangszer nélküli előképzés is. Ennek időtartamát az egyes növendékek képességeitől függően kell meghatározni.

Az egyes szakok képzési idejének meghatározására már volt próbálkozás az ezt megelőző korokban is. Az 1920-as években például tanszakoktól független képzési időt határoztak meg. Az alsóosztály 3 év, a középosztály szintén 3 év, a kiművelési osztály pedig 4 éves volt. Szintlépésnél a növendékeknek vizsgát kellett tenni. Jelenleg valamennyi szakon egységes a képzési időtartam.

5. §. A zeneiskolai tanszakok legfelső osztályának elvégzése után a növendék felvételi vizsgát tehet a zeneművészeti szakiskolába. Az ének tanszak legfelső osztályának elvégzése után a Főiskolára is lehet felvételi vizsgát tenni.

A reformot követő időszakban a szintlépés szabályozását igen komolyan vették. Egészen az 1967-es szakközépiskolai tanterv bevezetéséig zeneiskolai záróbizonyítványhoz kötötték a zeneművészeti szakközépiskolai felvételre történő jelentkezést. Ez ma már nem így van; nem feltétele a szakgimnáziumi felvételi vizsgának sem a zeneiskolai tanulmányok, sem a zeneiskolai záróbizonyítvány.

6. §. Azok a növendékek, akik nem zenei pályán akarnak elhelyezkedni, de zenei tanulmányaikat folytatni kívánják, a legfelső zeneiskolai osztály elvégzése után a zeneiskola keretében működő továbbképző tagozaton részesülhetnek oktatásban.

7. §. (1) A zeneiskolai továbbképző tagozatán a képzés időtartama: a zongora, hegedű és gordonka tagozaton legfeljebb 5 év, a gordon tagozaton legfeljebb 4 év, az ének tagozaton legfeljebb 2 év, a fúvós tanszakon legfeljebb 4 év. (2) A továbbképző tagozaton szakképesítést szerezni nem lehet.

A paragrafusokban leírtak szükségszerűvé váltak, hiszen a zeneművészeti szakiskolák a professzionális muzsikusképzés színterei voltak. Az itt tanuló, magasabb szintű oktatásban részt vevő diákok célzott felkészítést kaptak a főiskolai felvételre, a művészi, vagy tanári pályára. Ennek okán a zenei tanulmányaikat folytatni kívánó, műkedvelő növendékek képzése nem tarozott a szakiskolák feladatai közé.

A zeneiskolai továbbképző tagozat napjaink képzési gyakorlatában is jelen van. Az alapfokú művészetoktatás követelményeinek és tantervi programjának legfrissebb, 2022-ben közreadott

változata szerint a zeneiskolai képzés egy, esetleg két hangszernélküli előképző évfolyam után hat évig tart. Ezután nyílik lehetőség – hangszertől függetlenül – négy év továbbképző tagozat abszolválására. Ezt követően a növendék művészeti záróvizsgára bocsátható, azonban ez sem középfokú, sem felsőfokú végzettséget nem jelent. A záróvizsga letétele nem előírás a tanulók számára, anélkül, illetve szakgimnáziumi bizonyítvány nélkül is tehetnek felvételi vizsgát az ország zeneművészeti felsőoktatási intézményeinek valamelyikébe.

8. §. (1) A zeneiskola továbbképző tagozatának bármelyik osztályából felvételi vizsgával a zeneművészeti szakiskola soron következő magasabb osztályába lehet átlépni. (2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem vonatkozik a zeneművészeti szakiskolák székhelyén működő zeneiskolák növendékeire. Ezek a növendékek csak a zeneművészeti szakiskola I. osztályába vehetők fel abban az esetben is, ha a zeneiskolai továbbképző tagozat egy vagy több osztályát már elvégezték.

9. §. A továbbképző tagozat elvégzése főiskolai felvételre nem jogosít.

10. §. (1) A zeneiskolában a II-III. akadémiai osztályt végzett növendékek az 1952/53. tanévben még a III. akadémiai illetőleg a IV. akadémiai elnevezésű osztályban folytathatják tanulmányaikat. Az 1952/53. tanévben mind a III., mind a IV. akadémiai osztályokban a zeneiskolai tanulmányokat be kell fejezni. (2) Zeneiskolában az 1953/54. tanévben III., IV. akadémiai osztályok már nem működhetnek.

A 8-10. §. általam történő összevonása nem véletlen, hiszen a Népművelési Miniszter 1954. december 30-án kelt rendelete is egyként kezeli. 1954 végén egy, a zeneoktatás reformjának módosításáról szóló 75/1954 (XII. 10.) M. T. rendelet látott napvilágot, melyben az alapelvek és intézkedések az 1952-es rendelet javított változatai. A módosított rendeletbe értelemszerűen a jelenlegi 10. §. már nem került bele; a felmenőrendszerben bevezetett reform előtti képzésben résztvevő hallgatók elvégezték az iskolát. 1954-től kezdve alapfokon már csak zeneiskolai osztályok, középfokon csak zeneművészeti szakiskolai osztályok, felsőfokon csak főiskolai osztályok voltak. Az intézményi tagolódás a képzési szintek szerint véglegessé vált. Az akadémiai elnevezés – amely a legfelsőbb osztályokat, a művészképzőt jelentette – megszűnt.

11. §. A zeneiskolában a növendékek osztályba sorolását az 1952/53. tanévtől kezdődően az 1. számú melléklet szerint kell elvégezni.

E rendelet az átmeneti időszak nehézségeit próbálja áthidalni. A paragrafus az 1954-es rendeletmódosításból értelemszerűen kimaradt.

2.3. A zeneművészeti szakiskolai szintet érintő rendelkezések

12. §. (1) A zeneművészeti szakiskola feladata az, hogy a hallgatókat zenei pályán való működésre – ezen belül zeneiskolai tanár és általános iskolai ének szaktanári munkakör betöltésére – képesítse, illetőleg főiskolai tanulmányokra készítse elő. (2) A középfokú zeneoktatás intézményének megjelölésére eddig használt konzervatórium elnevezés megszűnik, helyébe – az ilyen intézmények új feladatkörének megfelelően – a zeneművészeti szakiskola elnevezés lép.

A kérészéletű konzervatórium elnevezés megszűnése mellett számos strukturális intézkedés is érvényesült. A zenedékben, majd konzervatóriumokban alapfokon, középfokon és felsőfokon is lehetett tanulni. Az új intézménytípusban közép- és részleges felsőfokú képzés folyt. A növendékek a 3 éves – kizárólag zenei és közismereti – tanulmányokat követően 2 év zenetanári felkészítést – vagyis pedagógiai, didaktikai és pszichológia képzést – kaphattak. Az oklevél alapfokú zenetanításra jogosított fel. A reform egyik legnagyobb hiányossága, hogy a zeneművészeti szakiskoláknak, a zenetanárképzés ellenére sem adott főiskolai rangot, annak ellenére, hogy az országban a tanárképzés már akkor is felsőoktatási intézményekben zajlott. A problémára csak 1966-ban lett megoldás, amikor a zeneművészeti szakiskolákból kivált a zenetanárképzés.

Napjaink középfokú zeneművészeti képzése nem tartalmaz pedagógiai felkészítő elemeket, így a tanulók még nem alkalmasak zenetanári munkakör betöltésére képzésük befejezését követően. A zenetanárképzés a felsőoktatás keretein belül történik. A zeneművészeti szakgimnáziumi képzés elsődleges feladata a közismeretei érettségi vizsgára, valamint a zeneművészeti felsőoktatásba történő szakmai felkészítés. A jelenleg érvényben lévő rendelkezések szerint a szakgimnáziumi záróbizonyítvány (szakmai vizsga) nem jogosít zeneművészeti területen – zenekari muzsikussá, énekkari tag – állás betöltésére.

13. §. (1) A zeneművészeti szakiskolában a hallgatók oktatása a következő tanszakokon történik: zongora, hegedű, gordonka, gordon, orgona, hárfa, cimbalom, fúvós hangszerek, ütőhangszerek, ének, zeneszerzés előkészítő, karvezető előkészítő. (2) Szaktanárképzés a zongora, hegedű, gordonka, gordon és fúvós hangszer tanszakokon folyik.

A zenedei rendszerben – amelyet a zeneművészeti képzés három szintjének egyidejű jelenléte jellemzett – valamennyi említett szak megtalálható volt. A 19. századi zenedék létrejöttének idején elsősorban az ének, majd a zongora, hegedű és cselló szakokon folyt képzés. Az idő előrehaladtával bővült a képzési paletta, ami a zenedei rendszer alkonyára szinte teljessé vált,

felölelte a klasszikus hangszerek többségét. Intézményi kuriózumok is voltak; ilyen többek között a Nemzeti Zenede szavalati tanszéke, az egyházzene- és liturgiaképzés, az énekkari osztály, vagy a tárogató- és angolkürt-szak, illetve a Debreceni Zenede karnagy- és kántorképző osztálya.

Az 1952-es reform után három évet kellett várni a zeneszerzés szak teljes értékűvé emelésére. 1955-ben az ország szakiskolai zeneszerzéstanárai tanácskoztak Budapesten, s meghatározták a szak célrendszerét, óratervét, egységes tananyagát. A tervezetet még abban az évben elfogadta a minisztérium. Napjaink zeneművészeti szakgimnáziumai szélesebb körű szakmai képzést kínálnak, jelentősen bővített szakkínálattal rendelkeznek. A klasszikus zeneművészet területén a zeneszerzés előkészítő elnevezés zeneszerzés szakra változott, a karvezető előkészítő szak pedig integrálódott a szolfézs-zeneelmélet szak tantárgyi koncentrációjába. A klasszikus zenei szakok mellett számos intézményben lehetőség van jazz, népzene, vagy szórakoztató zenei tanszakok szakirányain tanulni.

14. §. (1) A zeneművészeti szakiskolába történő felvételihez – a (2) bekezdésben foglalt kivételektől eltekintve – a zeneiskola elvégzését igazoló bizonyítvány és felvételi vizsga szükséges. (R. 3. §. (2) bek.) (2) A cimbalom, az ének, a karvezető előkészítő tanszakra zeneiskolai tanulmányok nélkül is lehet felvételi vizsgát tenni. Az ütőhangszer tanszakra a felvételihez legalább 4 évig folytatott hangszeres előtanulmányok szükségesek. (3) Az orgona és hárfa tanszakra az a növendék tehet felvételi vizsgát, aki a zeneiskola zongora tanszakát elvégezte. A zeneszerzés előkészítő tanszakon a felvételihez legalább 7 évig folytatott zenei előtanulmányok szükségesek.

A zeneművészeti szakiskolai felvételi rendszert a kezdeti időktől komolyan szabályozták. A leendő növendékeknek magas szintű hangszeres, zenei képességeikről, valamint általános iskolai közismereti tudásukról kellett tanúbizonyságot tenni. A felvételi kritérium feltétele volt a zeneiskolai végbizonyítvány. Erre az 1967-es törvénymódosítás óta nincs szükség. Figyelemre méltó a cimbalom, ének és karvezetés szakok előírása a zenei tanulmányokat illetően. A zeneiskolai képzési szinten az ének kivételével e szakok nem voltak elérhetőek. A cimbalom – hasonlóan az orgonához vagy hárfához – mérete miatt nem volt alkalmas általános iskolás korú gyermek hangszeres tanulmányaira. A karvezetés összetett zenei tevékenység, melyhez szükséges bizonyos szintű fizikai, illetve zenei érettség és vokális tapasztalat. Jól lehet, zeneiskolai előképzettséget nem írtak elő e három szakon, de az általános zenei készségeket felmérő felvételi alkalmassági vizsgán a cimbalom, az ének és a karvezetés szakra jelentkező növendékeknek is meg kellett felelni.

Napjainkban – mint korábban is írtam – a szakgimnáziumi jelentkezéshez nem elvárt a zeneiskolai záróbizonyítvány, azonban minden szakra felvételi vizsgát kell tenni, amely főtárgyi, illetve kötelező elméleti – szolfézs, zeneelmélet, népzene – vizsgarészekből áll. A zeneelmélet-szolfézs főszakosok esetében kötelező zongora meghallgatás is van.

15. §. (1) A zeneművészeti szakiskolában a szakképzés időtartama: a) a zongora, a hegedű, a gordonka és a hárfa tanszakon 5 év, az ének tanszakon 6 év, a többi tanszakon pedig 4 év, b) szaktanárképzés esetében a zongora, a hegedű és a gordonka tanszakon 6 év, a gordonka és a fúvós tanszakokon 5 év. (2) Az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott időtartamon belül a szaktanárképzés a zongora, a hegedű, a gordonka tanszakon a III. osztály elvégzése után veszi kezdetét.

A képzés időtartamának szabályozásáról már a megelőző oktatáspolitikai korszakokban is volt szó. A hangszeres tanszakok képzési ideje valószínűsíthetően zenedei „örökség”, valamint megjegyzendő, hogy a fúvósképzés négy képzési éve előtt gyakori volt egy előkészítő év, hiszen sok zeneiskola még az 50-es években sem rendelkezett fúvós tanszakkal. Figyelemreméltó érdekesség az énekes tanszak hosszú képzési ideje, amellyel a rendszer elsősorban az előképzettség hiányát akarta pótoltatni.

Jelenleg a képzési időtartam minden szakon azonos. Az általános képzés 5 év, amelyből a közismereti érettségi vizsgáig tartó 4 év kötelező, az ötödév pedig opcionális. Más intézményben tett érettségi vizsgát követően 2 szakmai év elvégzésére is lehetőség nyílik. Az ötödév és a 2 éves szakmai képzés tantárgyai: főtárgy, zeneelmélet, szolfézs, zenetörténet, komplex elméleti fejlesztés, ritmusgyakorlat, népzene, kamarazene, zenekar/kórus és kötelező zongora, amennyiben releváns. A zeneelmélet-szolfézs főtárgyas diákok ezen felül hangképzést, vezénylést és számozott basszus gyakorlatot is tanulnak.

16. §. (1) A zeneművészeti szakiskola legfelső osztályának sikeres elvégzése után a hallgatók – a (2) bekezdésben felsorolt tanszakok hallgatóinak kivételével – a szakképzettséget igazoló és zenei pályán való működésre jogosító végbizonyítványt szereznek. (2) Az orgona, a hárfa, az ének, a zeneszerzés előkészítő és a karvezető előkészítő tanszak elvégzése után a hallgatók a zeneművészeti szakiskola elvégzését igazoló bizonyítványt szereznek.

A szakiskolát elvégző hallgatók, a (2) bekezdésben felsoroltakat leszámítva, bizonyítványuk megszerzését követően a munkaerőpiacra kerültek. Az 1950-60-as években egy szakiskolai bizonyítvány megfelelő volt városi, hivatásos zenekarokban való muzsikáláshoz. Az 1997-es zeneművészeti szakközépiskolai tanterv és szabályozás értelmében, a középiskolai végzős,

vagy az érettségi utáni képzésben résztvevő végzős növendék szakmai vizsgát (OKJ) tehet. A szakmai vizsga megléte, vagyis a középfokú szakmai végzettség még a 2000-es évek elején is elég volt egy szimfonikus zenekarnál, vagy professzionális kórusnál történő közalkalmazotti munkavállaláshoz. A szakmai vizsga abszolválásának lehetősége ma is fennáll, a tanulók többsége ötödév, vagy a szakmai második év végén él a lehetőséggel. A vizsga bizonyítéka a zeneművészeti szakgimnáziumi képzés elvégzésének, azonban munkavállalásra nem jogosít fel.

17. §. (1) A szaktanárképző elvégzése után a hallgatók képesítő vizsgát tesznek. (2) Az a hallgató, aki a képesítő vizsgát letette, oklevelet nyer. (3) A zongora, a hegedű és a gordonka tanszakon szerzett szaktanári oklevél a zeneiskolában azonos hangszer vagy zeneelméleti tantárgy tanítására, valamint az általános iskolában ének szaktanítására képesít. (4) A gordon és fűvös tanszakokon szerzett oklevél a zeneiskolában azonos hangszer tanítására képesít. (5) Oklevelet a zongora, hegedű és gordonka tanszakon csak azoknak a hallgatóknak lehet kiadni, akik középiskolai érettségi bizonyítvánnyal vagy ezzel egyenlő értékű képesítéssel rendelkeznek, e feltétel alól csak a Népművelési Minisztérium engedélyével lehet felmentést adni.

1952-től 1966-ig bizonyos szakokon és szintig a zenetanárképzés a zeneművészeti szakiskolák keretein belül történt. Magyarország egyetlen zenei felsőfokú intézménye, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola, a középiskolai zenetanár- és művészképzést egyedülként végezhetette. 1966-ban az ország öt vidéki zeneművészeti szakiskolájában különvált a középfokú oktatás és a zenetanárképzés. A létrejött intézményeket a Művelődési Minisztérium, mint a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanárképző tagozatai, főiskolai rangra emelte. Ezen intézményekben továbbra is alapfokú zeneoktatásra, illetve általános iskolai ének-zene tanításra képeztek tanárokat. Figyelemre méltó, hogy ez kezdetben 3 év alatt teljesíthető háromszakos – hangszer, szolfézs és általános iskolai ének-zenetanári – képzést jelentett. A szolfézs tanárképzés 1974-ben önállósult – elsőként az országban – a Debreceni Tagozaton.

A zenetanárképzés ma is a felsőoktatás keretein belül történik, a zeneművészeti szakgimnáziumok a középfokú zenei képzés színterei.

18. §. (1) Az a hallgató, aki a zeneművészeti szakiskola hangszeres tanszakának legfelső osztályát sikeresen elvégezte, a Főiskola azonos hangszeres vagy bármely nem hangszeres tanszakára felvételi vizsgát tehet. (2) A zeneszerzés előkészítő és a karvezető előkészítő tanszak elvégzése után a Főiskola zeneszerzés, karnagyképző, karvezetőképző vagy más nem hangszeres tanszakára lehet felvételi vizsgát tenni. (3) Az ének tanszak hallgatói a

zeneművészeti szakiskola IV. osztályának elvégzése után a Főiskola III. osztályába tehetnek felvételi vizsgát.

Az 1952-es reform zenei felvételi rendszerének intézkedései kihatnak a mai felvételi eljárás menetére is. A Zeneakadémia jelenlegi nem hangszeres tanszakainak felvételi követelményeiben olvasható, hogy elvárás a gimnáziumban vagy a zeneművészeti szakgimnáziumban elsajátítható zenei készségek és ismeretek magas színvonalú birtoklása, valamint népzenei és zenetörténeti alapismeretek, azonban a középiskolai szakirányú végzettség jelenleg sem feltétel. Fontos azonban megjegyezni, hogy a zeneművészeti felsőoktatás kötelező felvételi tárgyai minden hangszeres és énekes szakon megegyeznek: szolfézs, zeneelmélet, népzene. Ezen tantárgyak tanulására a zeneművészeti szakgimnáziumi képzés a legalkalmasabb. Napjainkban a középfokú végzettséggel rendelkező jelentkezők kizárólag a zeneművészeti felsőoktatás első évfolyamára nyerhetnek felvételt.

19. §. (1) Azok a hallgatók, akik a zeneművészeti szakiskola elvégzése után a Főiskolán felvételi vizsgát tenni nem kívánnak, de zenei tanulmányaikat folytatni akarják, a legfelső szakiskolai osztály elvégzése után a zeneművészeti szakiskola keretében működő továbbképző tagozaton részesülhetnek oktatásban. (2) A zeneművészeti szakiskola továbbképző tagozatán a képzés időtartama minden tanszakon legfeljebb 2 év. (3) A továbbképző tagozaton szakképesítést szerezni nem lehet. (R. 3. §. (1) bek.)

A hazai zeneoktatásban magas képzési szintű, de képesítéssel nem járó képzésre még nem volt precedens. A középfokú továbbképző osztályok, éppúgy, ahogy a zeneiskolai továbbképzés lehetősége is az 1952-es oktatási reform vívmánya. Ennek a lehetősége ma is elérhető, azonban az 1997-es zeneművészeti szakközépiskolai tantervek közreadását követően lényegesen másképp. A négyéves szakmai és közismereti képzés után ötödév elvégzése lehetséges. Ebben az évben csak zenei gyakorlati és elméleti órákat kell látogatni a növendékeknek. Ennek az évnek a célja többnyire a megalapozottabb szakmai felkészülés a sikeres zenei felsőoktatási felvételi vizsgára. Ezen kívül általános tantervű középiskolában érettségizett diákok is beiratkozhatnak egy úgynevezett érettségi utáni szakmai képzésre, amelynek képzési időtartama jelenleg két év.

20. §. (1) Azok a növendékek, akik az 1951/52. tanévben a zeneművészeti szakiskolában az előképzőt vagy a zongora, illetőleg a hegedű tanszak I-II. szolfézs osztályát végezték el, az 1952/53. tanévtől kezdődően tanulmányaikat zeneiskolában, a megfelelő zeneiskolai osztályban folytatják. (2) Az 1952/53. tanévben a zeneművészeti szakiskola keretében működhet a zongora, a hegedű, a gordonka tanszak felső három zeneiskolai osztálya, valamint a gordon és a fúvós

tanszakok zeneiskolai osztálya. (3) Zeneművészeti szakiskolában a zeneiskolai osztályok közül az 1953/54. tanévben csak a felső két osztály, az 1954/55. tanévben pedig csak a legfelső zeneiskolai osztály működhet. (4) Az 1955/56. tanévtől kezdődően zeneművészeti szakiskolában zeneiskolai osztály nem működhet.

Mint láthatjuk a zeneoktatási reformot felmenő rendszerbe vezették be. Az a növendék, aki a konzervatóriumi struktúra 3. osztályát kezdte volna az 1952/53. tanévben, már nem folytathatja tanulmányait a szakiskola keretein belül, hanem az újonnan létesült állami zeneiskola 3. évfolyamán tanulhat. Ennek értelmében az adott tanévben csak a felső zeneiskolai osztályok oktatása történhet a szakiskola intézményén belül. Az 1955/56. tanévre, a zeneiskolai osztályok és képzési szintek fokozatos megszüntetésével, a szakiskolában csak zeneművészeti szakiskolai osztály indul.

21. §. A legfelső szakiskolai osztály elvégzése alapján szakképzettséget igazoló és zenei pályán való működésre jogosító végbizonyítványt első ízben az 1953/54. tanévben lehet szerezni.

A 16. §. alatt részletesen bemutatott végbizonyítvány elsőként a reform életbelépését követő tanévben adható ki. A bizonyítványt az kaphatja meg, aki az 1951/52. tanévben a konzervatóriumi rendszer szerinti legalább 3. évfolyamot végezte, így az 1952/53. tanévben zeneművészeti szakiskolai 4. osztályt kezdi. Az adott tanévben zenetanári feladatkör ellátására alkalmas végbizonyítványt még nem adtak ki.

22. §. (1) Azok a hallgatók, akik az 1951/52. tanévben a II-III. akadémiai osztályt konzervatóriumban végezték el, az 1952/53. tanévben a zeneművészeti szakiskola III. akadémiai, illetőleg IV. akadémiai elnevezésű osztályában folytathatják és egyben befejezik tanulmányaikat. Erről mindkét említett osztályban szakképzettséget igazoló és zenei pályán való működésre jogosító végbizonyítványt nyernek. (2) Zeneművészeti szakiskolában az 1953/54. tanévtől kezdődően IV. akadémiai osztály már nem működhet, ebben a tanévben az előző tanévben III. akadémiai osztályt és a legfelső szakiskolai osztályt végzett hallgató egyidejűleg szerzik meg a 16. §. (1) bekezdésében meghatározott végbizonyítványt. (3) Azok a hallgatók, akik az (1) – (2) bekezdések értelmében a zeneművészeti szakiskola III-IV. akadémiai osztályát elvégezték, a Főiskola soron következő osztályában felvételi vizsgát tehetnek.

A 20. paragrafushoz hasonlóan a konzervatóriumi akadémiai osztályok, zeneművészeti szakiskolai képzésbe történő átjárásának lehetőségét is biztosítani, szabályozni szerették volna.

24. §. *A zeneművészeti szakiskola hallgatóit az 1952/53. tanévtől kezdődően a 2. számú melléklet szerint kell osztályba sorolni.*

E rendelet az átmeneti időszak nehézségeit próbálja áthidalni. A paragrafus az 1954-es rendeletmódosításból értelemszerűen kimaradt.

2.4. A zeneművészeti főiskolai szintet érintő rendelkezések

25. §. *A Főiskola feladata a zeneművészet és a zenetudomány felsőfokú oktatása, a zeneművészet különböző ágaiban művészek és tanárok képzése.*

Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter gondolatai a Zeneakadémia létrehozásáról: „...oly végre, hogy a zenészet hazánkban a fejlettebb műízlés jelenkori magaslatára emeltessék s a közművelődés különböző tényezői közt ama helyet elfoglalhassa, mely az oly kiváló ismérven megilleti.” (Zenészeti Lapok, 1873: 1) A Zeneakadémia alapító okiratában olvasható gondolatok szellemében működése megkezdésétől több mint száz éven keresztül volt a hazai felsőfokú zeneművészképzés egyedüli intézménye.

26. §. (1) *A Főiskolán az alábbi főtanszakok, illetőleg tanszakok működnek: 1. zeneszerzés főtanszak: a) zeneszerzés tanszak, b) karmesterképző tanszak, 2. zenetudományi főtanszak: a) zenetörténet tanszak, b) népzene tanszak, c) operarendező tanszak, 3. vonós főtanszak: a) hegedű tanszak, b) mélyhegedű tanszak, c) gordonka tanszak, d) gordon tanszak, 4. zongora főtanszak: a) zongora tanszak, b) orgona tanszak, c) hárfa tanszak, d) cimbalom tanszak, 5. ének főtanszak: a) operai tanszak, b) hangversenyének tanszak, 6. fúvós (fő)tanszak:³ a) fuvola tanszak, b) oboa tanszak, c) klarinét tanszak, d) fagott tanszak, e) trombita tanszak, f) kürt tanszak, g) harsona tanszak, h) tuba tanszak, 7. karvezető főtanszak, a) karvezető tanszak, b) fúvós karnagyképző tanszak, c) tanítóképzőintézeti tanárképző tanszak. (2) Az ütőhangszer tanszak a Főiskolán megszűnik, ugyancsak megszűnik a kamarazene önálló tanszak keretében való oktatása. (3) Az ütőhangszer tanszak legfelső osztályának hallgatói és a kamarazene tanszak hallgatói a Főiskolán befejezhetik tanulmányaikat.*

A fentebb olvasható főtanszakok és tanszakok az elmúlt hetven év alatt érdemben nem változtak. Természetesen a képzési paletta bővült, 1990-ben jazz tanszékkel, 2007-ben

³ Az eredeti dokumentumban csak tanszak olvasható. Valószínű a sajtóhiba, hiszen a fúvós is főtanszak volt.

népzene, mint főszak tanszékkal. Megszüntették azonban az operarendezői és a tanítóképzőintézeti tanárképző főtanzakokat. Az ütőhangszeres tanszak az 1954-ben újraindul, azonban képzési idejét két évben határozták meg, továbbá csak tanárképző formájában működhet.

27. §. (1) A Főiskolán a szakképzés időtartama minden tanszakon 5 év. (2) A Főiskolán, a művész- és tanárképzés különállása, illetőleg a művészképző és tanárképző, valamint a felsőoktatás megjelölésére használt akadémiai osztály elnevezések megszűnnek, helyükbe egységesen – az évfolyam megjelölésével – a főiskolai osztály elnevezés lép.

Az 1952-es reformot megelőző időben – mint már korábban is írtuk – az egyes hangszerek képzési ideje eltérő volt. A rendelet ez kívánta egységesíteni. Megjegyzendő azonban, hogy a főiskolai, majd egyetemi szintű zeneművészeti képzés képzési idejét gyakran változtatták. Az 1954-es törvénymódosítás értelmében a fúvós főtanzakok, valamint a fúvós karnagyképző tanszak képzési idejét négy évre csökkentették.

A mai zeneművészeti felsőfokú képzésnek két típusa különböztethető meg. A 2005-ben bevezetett bolognai struktúra hat féléves alkotó- vagy előadóművészi alapképzésből (BA), valamint az arra épülő négy féléves művészi, illetve tanári, vagy hat féléves zeneművésztanári mesterképzésből (MA) áll. Az osztatlan tanárképzés 2014 óta újra lehetőséget ad a tíz féléves zenetanári vagy tizenkét féléves zeneművésztanári oklevél megszerzésére. Az osztatlan tanárszakok közül fontos kiemelnünk a tizenkét féléves ének-zene művésztanár – zeneelmélet-tanár, az ének-zene művésztanár – kóruskarnagyművész-tanár, az egyházzeneművész-tanár – ének-zene művésztanár, valamint a kóruskarnagyművész-tanár – zeneelmélet-tanár szakpárokat. A fent említett szakokon végzett hallgatók taníthatnak zenei elméleti tárgyakat a zeneművészeti szakgimnáziumokban.

28. §. A Főiskolára történő felvételhez a zeneművészeti szakiskola – ének tanszakon a szakiskola vagy a zeneiskola – elvégzését igazoló bizonyítvány és felvételi vizsga letétele szükséges.

A paragrafus tartalma később változtatásra kerül. Mint korábban is írtam, 1967-től nem szükséges a zeneművészeti felsőoktatásba történő felvételihez zeneművészeti szakiskolai végzettség. A zeneiskolai továbbképző tagozatról is engedélyezett a zeneművészeti főiskolai felvételi eljárás megkezdése bármely tanszakon. A rendelkezés módosításával szerettek volna nyitni a tehetséges, a felvételi vizsgán megfelelően teljesítő, de nem zeneművészeti

szakiskolából érkező tanulók felé. Napjainkban hasonló módon nincs előírva felvételi követelményként a szakirányú középfokú végzettség megléte.

29. §. (1) A Főiskola legfelső osztályának elvégzése után a hallgatók képesítő vizsgát tesznek. (2) Az a hallgató, aki a képesítő vizsgát letette, az elvégzett tanszagnak megfelelő oklevelet nyer.

A legjelentősebb különbség a szakiskolai és a főiskolai oklevél, vagy bizonyítvány között, hogy a főiskolai szintű oklevéllel nem csak alapfokon, zeneiskolai szinten lehetett tanítani, hanem középfokon, zeneművészeti szakiskolai szinten is. Az előadóművészi pályán való elhelyezkedés lehetőségét mindkét végzettség biztosítja, azonban a Főiskola inkább a szólista, míg a szakiskola inkább a zenekari zenész képzést látta el.

Napjainkban mind a zenetanári, mind pedig a zenekari, énekkari művészi munka felsőfokú oklevélhez van köve. Előbbihez egyetemi szintű – osztatlan vagy MA – tanári vagy művésztanári, utóbbihoz osztatlan, MA, ritkábban BA oklevél megszerzése szükséges.

30. §. (1) A Főiskola előkészítő tagozatának hallgatói – a (2) bekezdésben meghatározott esetek kivételével – az 1952/53. tanévtől kezdődően a Főiskolán nem részesülhetnek oktatásban, tanulmányaikat a zeneművészeti szakiskolában folytathatják. (2) Azok a hallgatók, akik az 1951/52. tanévben az előkészítő tagozat legfelső osztályát a Főiskola keretében végezték el, tanulmányaikat a Főiskolán folytathatják tovább.

A rendelet értelmében a Főiskola megszüntette az előkészítő tagozatot. 1967-ben azonban speciális előkészítő tagozatot hoztak létre, melyre 8 éves kortól felvételizhettek a kiemelkedően tehetséges növendékek. Egy 1973-ban kelt minisztériumi engedély értelmében az intézmény újra indíthatta hagyományos előkészítő tagozatát is. A képzés specifikuma, hogy a középiskolás korú, 18 év alatti diákok általános tantervű gimnáziumban végzik közismereti tanulmányaikat, a zenei tárgyakat azonban a Főiskolán hallgatják. A képzés kis létszámú évfolyamokkal, a legtehetségesebb diákokkal működik. Magyarországon jelenleg három felsőoktatási intézményben működik előkészítő tagozat: a Zeneakadémián, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán és a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán.

31. §. (1) Az 1952/53. tanévben a Főiskolán még működik a felső két szakiskolai osztály. (2) Az 1953/54. tanévben a Főiskolán csak a legfelső szakiskolai osztály működhet. (3) Az 1954/55. tanévtől kezdődően a Főiskolán szakiskolai osztály nem indulhat.

32. §. Az 1952/53. tanévtől kezdődően a Főiskolára csak főiskolai osztályokba lehet új hallgatót felvenni. Ez alól a rendelkezés alól csak a Népművelési Minisztérium külön engedélyével lehet kivételt tenni.

33. §. A Főiskolai hallgatókat az 1952/53. tanévtől kezdődően a 3. számú melléklet szerint kell évfolyamba sorolni.

Ezen rendeletek az átmeneti időszak nehézségeit próbálják áthidalni. A 31-33. paragrafusok az 1954-es rendeletmódosításból értelemszerűen kimaradnak.

2.5. Vegyes rendelkezések

A 34-35. §. paragrafusok és azok bekezdései vegyes, minden iskolatípusra érvényes rendelkezést, valamint számos kivételes eset bemutatását, leírását tartalmazzák. Szó van a magasabb, vagy alacsonyabb osztályba való sorolás lehetőségeiről, az osztályismétlés, osztálykihagyás esetéről, valamint az átállásnak, átnevezésnek köszönhető félreértéses esetek megelőzéséről. A szakasz legfontosabb pontja azonban a teljes rendelet utolsó paragrafusa, a 36. §., mely szerint a reform 1952. szeptember 15. napján lép életbe. A rendelet végleges változatának kiadása és a hatálybaléptetés között csupán két nap (szombat és vasárnap) van, így feltételezhető, hogy a tanév kezdete nem volt zökkenőmentes.

3. Összegzés

Az 1952-es zeneoktatási reform a magyarországi zeneoktatás legjelentősebb oktatáspolitikai intézkedése volt. A három képzési szintet különválasztották, struktúráját a közoktatás felépítéséhez igazították. Az állami zeneiskolák megjelenésével az amatőr, műkedvelő zenei képzés országosan egyre inkább terjedő intézménytípusa jött létre, mely képző helyek a középfokú professzionális képzés bázisaként is működtek. A zenedei, majd konzervatóriumi képzés átalakításával életre hívták a zeneművészeti szakiskola intézményét, melynek a képzési idejét 4 évben határozták meg. Szabályozták a zeneművészeti felsőoktatás képzési lehetőségeit, az egyes tanszakok képzési idejét egységesen 5 évben állapították meg, valamint biztosították a Zeneművészeti Főiskola autokráciáját. A szabályozott és egységesített felvételi rendszer következménye, hogy megerősödött a középfokú zeneművészeti képzés esélyegyenlősége,

vagyis az egyes fővárosi és vidéki zeneművészeti szakiskolai növendékek az egységes szakiskolai tanterveknek és képzési időnek köszönhetően, egyforma eséllyel indulhattak el a főiskolai felvételin. Az 1952-es zeneoktatási reform hatását, örökségét jelenleg is érezzük, hiszen a hazai zeneművészeti képzés struktúrája ilyen jelentős átalakításon azóta sem ment keresztül.

Irodalomjegyzék

- Az orsz. zeneakadémiai enquéte első ülése. (1873, 13/12). *Zenészet* *Lapok*.
https://zeneszetilapok.papageno.hu/view?file=l_1873_0089.jpg
- Bolvári-Takács, G. (2011). *A művészet megszelídítése*. Gondolat Kiadó.
- Drumár, J. (Ed.) (1913). *A Debreczeni Zenede története 1862-1912*. Debreceni Zenede.
- Duffek, M. (2016). Fél évszázados a debreceni felsőfokú zenetanárképzés. *Parlando*, 56(6). o.n.
- Fülep, T. & Zelinka, T. (Eds.). (1988). *A zeneiskolai tanárképzés húz éve 1966-1986. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola ZTI Évkönyve*. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola.
- Kertész, A. (2015). A magyarországi zeneoktatás, hangszeres képzés és énekoktatás vázlatos története. In Vas, B. (Ed.), *Zenepedagógia tankönyv*, pp. 59–90. Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet.
- Kovai, M., & Neumann, E. (2015). Hová lett az egyenlősítő közoktatás? A komprehenzív iskolareform sorsa Angliában és Magyarországon 1945-től a nyolcvanas évekig. *Educatio*, 24(4). 65–78.
- Nagyné Balázs, É. (2014). *A szakmai képzés és vizsgáztatás története a győri Konzervatóriumban*. Egyetemi szakdolgozat, BME Gazdasági- és Társadalomtudományi Kar.
- Richter, P. (2017). Tízéves a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem népzeneész képzése. *Folkmagazin*, 24(6). 4–6.
- S. Szabó, M. (2011). A zenetanítás a gyerekért, a növendékért történik. *Parlando*, 53(5). o.n.
<http://www.parlando.hu/2011/2011-5/06-Szabo.htm>
- S. Szabó, M. (2015). Negyvenéves a debreceni szolfézs és ének-zene tanárképzés. In S. Szabó, M. (Ed.), *Szolfézs- és zeneismeret-tanárok, ének-zene tanárok és karvezetők továbbképzése*, pp. 11–22. Debreceni Egyetemi Kiadó.
- S. Szabó, M. (2019). A zenei elméleti tárgyak iskolarendszerű tanításának múltja Magyarországon. In Váradi, J. (Ed.), *Zenepedagógiai kutatások: A zeneoktatás megújuló módszertana*, pp. 139–174. Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar.
- Straky, T. (1978). A debreceni állami zeneoktatás 25 éve. *Parlando*, 20(5). 16–21.
- Sz. Farkas, M. (2005). A Nemzeti Zenede története (1891-1919). In Tari, L. & Sz. Farkas, M. (Eds.), *A Nemzeti Zenede*, pp. 149–176. Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Budapesti Tanárképző Intézete.
- Szücs, T. (2018). *Az alapfokú művészeti iskolák működése és társadalmi környezete*. Doktori értekezés, Debreceni Egyetem.
- Tallián, T., Albert, G. & Berlász, M. (1984). *Iratok a magyar zeneoktatás történetéhez 1945-1956*. MTA Zenetudományi Intézet.

Rendeletek

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának rendelete a zeneoktatási rendszer megreformálásának előkészítéséért, 68/1952. (VII. 16.) M. T. (1952).

A Népművelési Miniszter rendelete a tandíjfizetési kötelezettségről, 8774-2-100/1954. IX. Np. M. (1954).

A Népművelési Miniszter rendelete a zeneoktatás reformjának módosításáról, 75/1954 (XII. 10.) M. T. (1954).

A Népművelési Miniszter utasítása a zeneoktatás reformjáról, 11-2-35/1952. NP. M. – 68/1952. (VIII. 17.) M. T. (1952).

A Vallás- és Közoktatásügyi miniszter rendelete az állami zenekonzervatóriumok általános céljairól, képzési struktúrájáról és képzési szintjeiről, 250/1947. VMK (1947).

Belső ügyviteli irat a szakiskolai zeneszerzés szak célrendszeréről, óratervéről, egységes tananyagáról, UMKL XIX I-3-7-8774-58-1955 (1955).

Belső ügyviteli irat a zenedék konzervatóriumi rangra történő emeléséről, UMKL XIX I-1-i-34838-1945 (1945).

Belső ügyviteli irat a Debreceni Állami Zenekonzervatórium névváltoztatásáról, átalakításáról, UMKL XIX I-3-1738-D-1-12-1951 (1951).

Belső ügyviteli irat a zeneiskolai és szakiskolai tandíjak szabályozásáról, UMKL XIX-I-3-8774-2-100-1954 (1954).

Az 1952-es zeneoktatási reform felmerülő költségeinek jelentése, 31-020-175-1952 (1952).